
EVEREST

1776

tamadres.com

ADALET AĞAOĞLU

1929'da, Ankara'nın Nallıhan ilçesinde doğdu. Ortaöğrenimini Ankara Kız Lisesi'nde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTC Fakültesi'nin Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1950). Açılan bir sınavla Ankara Radyosu'na girdi. Kuruluşundan sonra TRT'de çeşitli görevlerde bulundu (1951-1970). TRT Radyo Dairesi Başkanlığı'ndan, kurumun özerkliğine el konulması sonucu istifa etti. Öğrencilik yıllarında başladığı yazarlığı 1970'ten sonra başka hiçbir işle paylaşmadan sürdürdü. Radyo ve sahne oyunlarını romanları, öykü, anı, deneme kitapları ve günlükleri izledi. Bu çalışmalarında toplumumuzdaki değişim ve dönüşümlere duyarlı yaklaşımlarıyla dikkat çekti. Değişimler konusunda edebiyatın yapısal durumu bakımından da arayışçı davranarak, kendine özgü anlatım biçimleri geliştirdi. Evlilik öncesi soyadı Sümer'dir.

Oyun: *Bir Piyes Yazalım* (1953, oynanmış, basılmamış); *Yaşamak* (1955-1956, radyo oyunu, yayınlanmamış, basılmamış); *Evcilik Oyunu* (1964); *Tombala* (1967); *Çatıdaki Çatlak ve Sınırlarda* (1969, iki oyun); *Üç Oyun: Bir Kabrmanın Ölümü, Çıktıs, Kozalar* (1973); *Kendini Yazan Şarkı* (1976); *Çok Uzak Fazla Yakın* (1991); *Duvar Öyküsü* (1992); "Fikrimin İnce Gülü" –Oyun (1996); *Radyo Oyunları: Çağımızın Tellahı* (2011).

Roman: *Dar Zamanlar Üçlemesi: Ölmeye Yatmak* (1973); "Fikrimin İnce Gülü" (1976); *Bir Düşün Gecesi* (1979); *Yazsonu* (1980); *Üç Beş Kişi* (1984); *Hayır...* (1987); *Rub Üşümesi* (1991, Oda romanı); *ROMANTİK Bir Viyana Yazı* (1993); *Dert Dinleme Uzmanı* (2014).

Öykü: *Yüksek Gerilim* (1974); *Sessizliğin İlk Sesi* (1978); *Hadi Gidelim* (1982); *Hayatı Savunma Biçimleri* (1997).

Anı-Anlatı: *Göç Temizliği* (1985, Anı-roman); *Gece Hayatım* (Rüya-kâbus anlatıları, 1991), *Damla Damla Günler I-II, III* (2007); *Duvarların Dışında* (dokümanter, 2013).

Deneme: *Geçerken* (1986); *Karşılaşmalar* (1993); *Başka Karşılaşmalar* (1996); *ÖYLE Kargaşada BÖYLE Karşılaşmalar* (2002); *Yeni Karşılaşmalar* (2011).

Seçmeler: *Adalet Ağaoğlu, "Okurunun Yazarı"*, Hazırlayan: Sefa Kaplan (1993, 2006).

Nehir Söyleşi: *Adalet Ağaoğlu kitabı, Sen Türkiye'nin En Güzel Kazası'nı*, Feridun Andaç (2001).

Mektup: *Mektuplaşmalar -Adalet Ağaoğlu ile Memet Baydur arasında mektuplaşmalar-* (2005).

Yayına Hazırlama: *Güner Sümer Toplu Eserleri I-II Cilt* (1983). Ayrıca basılı olan ve olmayan çevirileri vardır.

Ödülleri: *Üç Oyun*, 1974 Türk Dil Kurumu Tiyatro Ödülü; *Yüksek Gerilim*, 1975 Sait Faik Hikâye Armağanı; *Bir Düşün Gecesi*, 1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü, 1980 Orhan Kemal Roman Armağanı, 1980 Madaralı Roman Ödülü; *Çok Uzak-Fazla Yakın*, 1992 Türkiye İş Bankası Edebiyat Büyük Ödülü (Tiyatro); *ROMANTİK Bir Viyana Yazı*, 1997 Aydın Doğan Vakfı Roman Ödülü. 1995, Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat (Edebiyat) Büyük Ödülü. YKY, Afife Jale Tiyatro Ödülü, 2014.

Unvanlar: TÜYAP Onur Yazarı (1994), Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Fahri Doktora Unvanı (1998), ABD OSU (Ohio State University, Humane Letters) Edebiyat Fahri Doktora Unvanı (1998).

Sempozyum: "Adalet Ağaoğlu 85 Yaşında Sempozyumu" (Everest Yayınları-Bilgi Üniversitesi, 2014).

ADALET AĞAOĞLU

DAR ZAMANLAR

tamadres.com

§

Yayın No: 1776
Türkçe Edebiyat: 698

Dar Zamanlar
Adalet Ağaoğlu

Editör: Didem Ünal
Kapak tasarımı: Füsün Turcan Elmasoğlu
Sayfa tasarımı: M. Aslıhan Özçelik

© 2018, Adalet Ağaoğlu
© 2018, bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.
Bu yayıtın yayın hakkı Adalet Ağaoğlu'nun temsilcisi
Telif Hakları ONK Ajans Ltd. Şti.'den devralınmıştır.

1. Basım: Eylül 2018

ISBN: 978-605-141-842-1
Sertifika no: 10905

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa sertifika no: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi, No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110
Fatih-İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

ÖLMEYE YATMAK	/ 7
BİR DÜĞÜN GECESİ	/ 377
HAYIR...	/ 721

tamadres.com

ÖLMEYE YATMAK

tamadres.com

I

Saat 07.22

Asansörle tam on altı kat çıktık. On altıncı katta indik. Bana odayı gösterecek oğlanın peşinden yürüyorum. Kısa bir koridor geçti. Bir odanın önünde durdu. Ben de durdum. Kapıyı açtı, içeri girdik.

Perdeler sıkı sıkıya kapalı. Çocuk perdeleri açıp dışarısını göstermek istedi. Engel oldum. Lambaları yaktı. Banyo kapısını açtı. Oranın da lambalarını yaktı. Bir şey isteyip istemediğimi sordu. İstemediğimi söyledim. Bahşişini verdim; gitti.

O çıkınca kapıyı hemen kilitledim. Bütün ışıkları söndürdüm. Çarçabuk soyundum. Köşedeki yatağı açtım. Çırılçıplak içine girdim; ölmeye yattım.

Bakmadım ama saat yedi buçuk falandır. Aşağıda otele kaydımı yapan delikanlıdan duydum sanıyorum.

Çantamı odanın bir köşesine fırlatmıştım. İçinde bir buçuk paket sigara, bir çakmak, kırmızı kaplı bir not defteri, güneş ve okuma gözlüklerim, bir kalem, yarım simit, dibine ermiş ruj tüpü, bozuk para cüzdanım ve kapalı bir zarf içinde beş bin lira var. Beş bin lira o zarfın içinde yalnız değil. Üç dört satırlık bir notla birlik. Birkaç saat önce, paranın yanısıra o zarfa kapattığım notta ne demiş olduğumu anımsamıyorum. Anımsamaya da çalışmıyo-

rum. Sadece, böyle bir iş yapmış olmama şimdi gülesim geliyor. Ama denenecek son şeyin eşiğinde de ciddi olmayı beceriyorum.

Ölüm bazan o denli çabuk gelmiyor. Ölümle savaşmak gerekiyor. Gülünecek en uygun anda gülmeyi kasıklarına hapsedişim bundandır belki. Ölmeye yatarken ölümle savaşmak gerekeceğini düşünmemişim.

tamadres.com

Doğdu Gün Işıkları Ülkü'nün

Sümerbank keteni bordo renk perde, okul sahnesini tam örtmüyordu. Hademe Cemal, müsamerede perdecilik edecek. Elindeki ipi az çekiyor, perde aralığı hiç kapanmıyor. Bütün korkusu da, ya hiç açılmazsa?.. Günlerdir bütün işi bunu prova etmek. İpi usulca geriyor, bırakıyor. Yeniden geriyor, bırakıyor.

Perdenin gerisinde çocuklar itişip kakışıyorlardı. Toz, yağ, sirke, sidik ve bitotu karışımı bir koku. Okulun her günkü alışılmış kokusunun az daha yoğunu. Kekremsi, ama yıllar geçtiğinde de hâlâ duyulabilen, duyulmasından tat alınabilen bir koku. Bazı zamanlar insanın kendi kokusunu sevmesi gibi bir şey.

Başöğretmen, eski bir Ermeni evinden bozma okulun ikinci kat koridorunu geçti. Ahşap duvar delinerek sahneye bir kapı açılmıştı. O kapının önünde durdu. Başöğretmen'i ilkin, bahçede yüzünü yıkamaktan dönen Namık gördü. Koşup sahne içine haber vermek istedi, ama Başöğretmen'in önüne geçemedi. Duvar boyunca kıyın kıyın yanaştı. Soluğu kesildi. Başöğretmen, Namık'ı yengeç yürüyüşü içinde gördü:

"Ne dolaşır duruyorsunuz hâlâ ortalıkta? Beni rezil mi edeceksiniz?" diye bağırdı. O hızla sahnenin koridora açılan tek kapısından içeri daldı.

Üçüncü, dördüncü ve beşinci sınıflar öğretmeni Dünder Bey, sahnede çocuklara son öğütlerini veriyordu:

"Unutmayın! Koro biterken, yani 'ilelebet' derken ikiye ayrılacaksınız. Bir, üç, beş, yedi, dokuzlar bir yana; iki, dört, altı, sekiz ve onlar bir yana. Siz ayrılınca aradaki bu pencere görünecek. İyi ayrılın. Yoksa, her şey bozulur. Ulu Önderimize de çok büyük saygısızlık olur. Tamam mı? Anladınız mı?"

Kan ter içindeydi. Çocuklara uzun uzun baktı, haykırdı:

"Ali!.. Ali, beni mahvettin!"

Toparlacık, fırça saçlı bir çocuk, titredi. Ellerini hazır ol'a koydu. Başına bir sumsuk bekledi.

"Hani senin kara papyonun, kahrolmayası? Hani, nerde?"

“Lastiği koıtu öğretmenim... Kopuverdi...”

Kara kıl dokumadan soluk siyah, uzun kısa pantolonunun cebinden beyaz lastiğe dikilmiş kelebek biçimi bir kumaş parçası çıkardı. Papyona benzetilmeye çalışılmış bu kara nesneyi, evin ambarında kuyruğundan yakaladığı bir fare gibi tutuyordu. Çocuklar, birbirlerini dürtüp gülüşüyorlardı. Dünder Bey, evinde, demir maşayla ondülelediği saçlarını sıvazladı. Sınıfına göre yaşı en büyük, en iri kız öğrenciye döndü:

“Semih! Gel buraya!.. Şunun lastiğini dik. Ekle. Koş... Acele edin... Saat geldi!..”

Semih, iğne iplik bulmak için korkunç bir telaşa düştü. Bu arada Namık'ın kafasına da iki yumruk indirdi. Öğretmen Dünder, öğütlerini sürdürüyordu:

“Koro bitti. Siz yavaş yavaş ikiye ayrıldınız. Siz yavaş yavaş ikiye ayrılınca Büyük Atamız çıktı. Ulu Atamız üstümüze bir güneş doğmuş gibi yüzünü gösterirken koro bitiyor. Atamız gidiyor. Atamız gitti... Hemen polkaya başlıyorsunuz. Erkekler, damlarının önünde eğiliyorlar. Damlarını alıyorlar falan... Derken polka bitince rondoya başlıyorsunuz... Haa, Aysel, rondoyu oynarken kazık gibi durma. Rahat ol. Sen de Hasip!.. Kapının önünde çember çevirmiyorsun. Rondo oynuyorsun. Kafanı da ayet okur gibi sallama. Camide değilsin. Uygarlık kaynağı bir okulun sahnesinde. Uçkurunu topla kerata!.. Rondo bitince *Meslekler'e* geçiyoruz. Tamam mı? Anlaşıldı mı?”

Başöğretmen'in sahne içinde olduğunu o sırada gördü. Savcı'nın kızı Sevil de gruptan ayrılıp, bir kibrit sandığının ardından usulca süzülerek kendini Başöğretmen'e gösterdi.

Başöğretmen, ellerini arkasına kenetlemiş, sabırsızca ortalıktaki dağınlıklığa bakıyordu. Kolları kısa, soluk, çizgili ceket, çizgili dokuma gömleği, bol kısa paça, göbeğine dar gelen pantolonuna, çocuk kakası rengindeki kunduralarına rağmen bir başöğretmenenden çok, bir cami hocasını andırıyordu. Ama o tarihte bir başöğretmen olarak da fazla yadırganmıyordu. Hayır, hiç hem de. Latin harfleriyle adını yazmayı beceren, azıcık da, değişimlere karşı yumuşakbaşı davranan her orta yaşlı kimse, bir

ilçe ilkokuluna başöğretmen olabilirdi. Başöğretmen'in kırmızı toparlak yüzü, ağda yapıştırılmış gibi parlıyorsa, bu da, hafızlığında önüne fazla pekmez konulmuş olmasındandır herhalde.

Çocuklar toptan hazır ol'a geçmişlerdi. Öğretmen Dünder, onları elinin tersiyle bir adım geri itti:

"Buyrun Başöğretmenim, buyrun... Ben de çocuklara son öğütlerimi veriyordum. Malmüdürü bir vazo gönderecekti. Hâlâ gelmedi... Ben diyorum ki..."

Başöğretmen, tombul ellerini havaya kaldırdı. Öğretmen Dünder'in sözünü kesti:

"Vazo da olmayıversin canım. Kıyamet kopmaz ya? Burası Merkezi Hükümet değil. Nihayet bir ilçe okulu. Elimizden geleni yaptık. Vazo üstünde fazla durmayiverin. Gerisi tıkr tıkr gitsin, ben razıyım. Çekilen bunca sıkıntıya değsin bari. Öldük canım!..."

Çocukların arasından bir parmak kalktı. Kaymakam'ın oğlu Aydın, en şıkları, yüreklilikle bağırды:

"Aysel saçlarını örmemiş ama öğretmenim!..."

Bütün başlar Aysel'e döndü. Kızın sarıya yakın kumral saçları ta beline kadar dökülüyordu. Sıtmadan sarı yüzü hemen kiraz alına döndü. Belinden aşağı bir ter indi. Başöğretmen kaşlarını iyice çattı. Öğretmen Dünder'a can sıkıntısıyla baktı:

"Gördünüz mü işte?.. Daha saç meselesi bile..."

Öğretmen Dünder'ın içini öfke bürüdü. Aysel'den çok, Kaymakam'ın oğluna kızıyordu: Bu oğlan da ikide bir, birini gammazlar. Pis şımarık. Bıktım bu kendini beğenmiş meretten. Ama neme gerek, her şeyi yine tastamam işte.

Ütülü siyah kısa pantolonu, ipek beyaz gömleği, sahici siyah papyon kravatu, beyaz çorapları, siyah rugan iskarpinleri, güzelce kolonyalanıp taranmış saçları... Koro için de, polka ve rondo için de verdiği modelden daha güzel herbir şeyi.

"Sana teşekkür ederim, Aydın oğlum. Evet, hepimiz birbirimizi gözden geçirmeliyiz. Bir eksikimiz var mı, yok mu, görme-
liyiz. Artık son dakikalarımız bu..."

Birden Aysel'e döndü:

"Size saçlar gergince taranacak, derlenip toplanacak, demedim mi?"

Bütün çocuklar hep bir ağızdan, "Dediniz öğretmenim!" diye bağıınca, Başöğretmen'in önünde aklanan Öğretmen Dünder da, Aysel'in saçlarını Ülker'e havale edip, sızlanmaya başladı:

"Günlerdir her bir şeyi tek tek anlattım bunlara efendim. Ama suç çocuklarda değil ki. Analarında, babalarında asıl... Bütün evleri tek tek dolaştım. Biliyorsunuz. Tek tek. Yine de..."

Ellerini çaresizlikle iki yana açtı. İçini çekti:

"Buna da şükür!.."

Başöğretmen düşündü. Dünder Öğretmen şükretmekte haklıydı. Doğrusu, iyi kötü, yine bir şeyler hazırlanmıştı işte. Birinci ve ikinci sınıflar öğretmeni henüz çok yeni, çok da genç olduğu için yük kendisine, en çok da Dünder Öğretmen'e düşmüştü. "Ama o da fazla büyüttü işi canım. Koro, peki. *Meslekler*, iyi. Türküler, pek güzel. *Ergenekon Destanı*; pekâla, mükemmel... Eee, polkada ne diye diretti bunca? Merkezden gelen emirde, Batı'ya pencere açılması isteniyordu. İyi ya işte; Savcı'nın kızı keman çalacak. Kız öğrenciler erkek öğrencilerle birlikte *Çiçekler ve Böcekler*'i oynayacaklar. Polka ille gerekli miydi? Polkada oğlanlar kızlara sarılacaklar. Elele tutuşacaklar. Evet, belki Batı'ya daha geniş bir pencere açılmış olacak, ama bütün kasaba halkı da ayağa kalktı. Çocuklarını okuldan geri almak isteyenler bile çıktı. Bak-sana, Kör Enver, kızının müsamereye girmemesi için sonuna dek direndi. Şimdi yolda gördü mü, başını çeviriyor bana. Sağda solda da, kerhaneci, diyesiymiş. Gâvur Hoca adı bitti, şimdi de bu. Kaymakam'dan çekinmeselerdi, bunca yıllık hemşerilerimle neredeyse toptan aram açılacaktı canım. Şu iş bir bitse hayırlısıyla."

Derken kendine acıdı Başöğretmen. Ülker'in küçücük ellerinde saçlarını ördüren Aysel'e acıdı:

"A kızım, niye şu işi evinde annene yaptırmadın?" dedi.

Kızcağız yutkundu. Sıtmalı karnını Ülker'in arkasına sakladı:

“Babam anneme kızdı da, Başöğretmenim... Annem de, ‘Ben karışmam artık, ne olursa olsun!’ dedi... Ben de geç kalıyordum. Annem de ağlıyordu sonra...”

Kendisi de sessizce ağlamaya başladı. Ülker’in arkasına iyice gizlendi. Gözleriyle Semih’i aradı. Ondan yardım bekledi.

Çocukların çoğunun durumu bu. Daha çok yerli halk kızlarının. Dünder Öğretmen farkında: Her ev, ya içinden bir ölü çıkmış, ya kapısına kırmızı bir fener asılmış gibi. Çocukların sızıldanmaları, karıkocaların artan günlük kavgaları hep aynı nedenle: Okulda ilk müsamer. İlk mezuniyet müsameresi. Geç bile kaldı bu okul. Bu yıl da olmasaydı, Öğretmen Dünder kararlar bağlayacaktı. Beceriksiz, yenik, ülkeye sırt çevirmiş olacaktı. Ondan sonra, saf dışı duyar kendini. Boşlukta sallanır kalır. Merkezi Hükümet’e bir çağırırsalar, kimsenin yüzüne bakmaya surat kalmaz. Başöğretmen’i zorlayışları bundan. Kulağının dibinde arı gibi vızıldayışları. Polkayı kabul ettirmek için artık bir seferinde, “Atam, Atam, Büyük Atam!..” diye hıçkıra hıçkıra ağlamıştı. Ağlayışı içten.

Başöğretmen:

“Herkes geldi. Çabuk olun bari” dedi.

Sesi bu kez, hoşgörülü, yumuşak.

Okulun sıraları yanyana dizilmiş. Bazı öğrencilerin babaları, anaları, hısım akrabaları, fötrlü, kasketli, başörtülü, sıkmabaşlı; yerlerine oturmuşlardı. Bazıları, erkeklerden bazıları, başlarını açmayı akıl etmişler. Yaşlı kadınlar damalı örtüleriyle yüzlerini kapatıyorlar. İçlerinden on kez, “Allahım sen günah yazma” diye yakarıp dua ederek, üç kere bağırklarına tükürüyorlar.

Erkek kadın “umum” bir yerde ilk bulunuşları. Yine de Başöğretmen akıl etmiş: İlk sıralar, sandalyeler gerisinde, yerli halktan erkeklere ayrı, kadınlara ayrı yerler ayırtmış.

Seyirciler arasında sadece iki kadın, başlarına tavuskuşu tüyleriyle süslü şapkalar giymişlerdi. Biri Kaymakam’ın karısı, öteki